

Vlinderbeheer in de praktijk

Dit jaar start De Vlinderstichting met het Vlinderstichting-beschermingsfonds. Hiermee kunnen we een extra impuls geven aan bedreigde en kwetsbare vlinder- en libellensoorten. Met advies op maat richten we ons op de beheerders. De kennis is vaak al aanwezig, maar deze komt nog niet altijd bij de beheerders zelf. Of we stuiten op vragen die nog om nader onderzoek vragen. Nu willen we die wetenschap samenbrengen met de uitvoering.

Binnen het natuurbeheer bestaan er veel voorbeelden van bedreigde en kwetsbare soorten die net een extra zetje nodig hebben in de bescherming. De Vlinderstichting zet zich hier al 40 jaar voor in. Vanaf dit jaar willen we nóg een stap zetten: buiten onze projecten om zetten we ons in voor beheer ten behoeve van bedreigde vlinders en libellen. Onze beheeradviseurs gaan in gesprek met beheerders van leefgebieden van bedreigde en beschermde vlinders en libellen. Zo denken we mee met beheer voor deze soorten om samen tot een aanpak voor behoud en herstel te komen. In dit artikel lichten we enkele vlindersoorten toe die wel wat steun kunnen gebruiken.

Geslaagd landschapsbeheer voor het spiegeldikkopje

Het spiegeldikkopje komt voor in de Peelregio in Brabant en Limburg. De leefgebieden zijn met name natte ruigten in open bossen en de randen van hoogvenen. Dit type habitat staat onder druk: bossen groeien dicht. In één bos lijkt het echter verrassend goed te gaan met de soort: het Weerterbos. Dit bos kenmerkt zich door een invloed van kwelwater. In samenwerking met Het Limburgs Landschap houden vrijwilligers van de Vlinderwerkgroep Weerterbos zich bezig met beheer voor het spiegeldikkopje. Dat houdt in: het creëren van open plekken in het bos en het vrijzetten van plekken met waardplanten (hennegras en pijpenstrootje) voor de soort. Bosranden zijn verbreed, en opslag is zo veel mogelijk verwijderd, en dit over een lange reeks van jaren.

Jaarlijks wordt bijgehouden hoe de spiegeldikkopjes op de uitvoering reageren. Deze inspanningen hebben samen met hydrologisch herstel enorm

bijgedragen aan een duurzame populatie spiegeldikkopjes. Hopelijk kunnen we deze successen herhalen in andere kansrijke leefgebieden.

Bruine eikenpage in de knel in het binnenland

De bruine eikenpage leeft vooral op de hogere zandgronden en de kustduinen. Hij is afhankelijk van aanwezigheid van de waardplant (kwarrige kleine eikjes), bruidsbomen (hogere eiken), nectarbronnen (vuilboom, braam en andere bloemen) en een beschut microklimaat (variatie in openheid, luwte en met de zon beschenen). Vroeger was de soort met name aanwezig in eikenhakhoutbosjes. Het huidige bosbeheer biedt weinig ruimte voor geleidelijke bosranden, open plekkjes en kleinschalige kapvlaktes op regelmatige basis. Bescherming van deze soort is met name in het binnenland van belang. In de duinen groeit het leefgebied minder snel dicht. De onopvallende vlinder wordt makkelijk over het hoofd gezien, dus het is zaak om goed te kijken waar hij voorkomt. Zo moeten we voorkomen dat de huidige leefgebieden ongeschikt raken doordat de beheerders niet weten dat de soort er zit en welke maatregelen ze ervoor moeten treffen.

Het creëren van variatie in bossen kan voor leefgebied zorgen. Daarnaast moet worden nagedacht over bosrandbeheer (met veel variatie en inhammen), maar ook het maken van kleine kapvlaktes in bossen die toch al niet al te sterk staan, zou de soort kunnen helpen. Met het in stand houden van dit type habitat, worden ook nachtvlindersoorten als zuidelijke tandvlinder en de mogelijk uitgestorven bruine oogspanner gestimuleerd. Deze soorten komen namelijk in eenzelfde type habitat voor.

Mozaïek voor de purperbeer

Op een paar plekkjes op de Veluwe komt de purperbeer nog voor. In Nederland is de soort vooral bekend van droge heideterreinen, in het buitenland ook wel van braakliggende grond, droge voedselarme graslanden met hogere delen en kruidrijke plekken in open bossen. De rupsen zijn polyfaag, maar zijn in Nederland vooral bekend van struikhei. In omliggende landen voeden zij zich met een verscheidenheid aan (kruidachtige) planten, zoals walstro en ganzerik. De soort overwintert als kleine rups, en bereikt zijn volwassen stadium rond eind mei. Verpoping vindt plaats onder stenen of in graspollen. De vlinders vliegen in juni en juli.

Voor de soort is het belangrijk dat de habitat niet te voedselrijk is. Er moeten hogere delen in het grasland aanwezig zijn, met verspreid open plekkjes met kale grond. Leefgebieden mogen niet te intensief begraasd, gemaaid, of betreden worden. Het optimale leefgebied is een mozaïek van ongebruikte stukjes land, waar kleine delen extensief wordt begraasd of gemaaid.

Nachtvlinders van beekbegeleidende bossen

De poelruitspanner komt in Nederland voor in een aantal waterrijke gebieden. Hij prefereert moerasen, natte weilanden, veengebieden en rivieroeveren. Maar hij is vooral gelimiteerd aan plekken waar de waardplant staat: poelruit (en andere ruitsoorten). De imago vliegt van juni tot juli/augustus, de rupsen ontwikkelen zich van juli tot september. Ze voeden zich met bloemen en onrijpe zaden van de plant. De verpoping vindt plaats in de strooisellaag, waar de pop overwintert. Soms doet hij dat zelfs twee jaar. Omdat de rupsen zaadzettende planten nodig hebben voor de ontwikkeling, is het van belang dat deze niet elk jaar worden gemaaid. Maaien kan dus het beste gefaseerd en buiten de rupsenperiode (juli-september) gebeuren, met ruimte voor ongemeaide delen die overstaan. Met deze maatregelen zouden ook andere soorten van beekbegeleidende bossen profiteren, zoals de akelei-uil. Deze soort gebruikt in Nederland ook poelruit als waardplant en komt alleen nog voor in De Biesbosch en De Wieden.

Dit zijn maar enkele voorbeelden waarin het Vlinderstichting-beschermingsfonds uitkomst kan bieden. Het fonds wordt gevuld door grote én kleine donaties. We kunnen een goede start maken door enkele nalatenschappen die we in 2023 hebben ontvangen. En we zijn dankbaar voor iedere gift! Zo gaan we op weg naar een wereld met weer meer vlinders en libellen. ●

Spiegeldikkopje.

Rups purperbeer.

Bruine eikenpage.

Poelruitspanner.

Draag ook bij aan het Vlinderstichting-beschermingsfonds met een gift!

Of kijk eerst op www.vlinderstichting.nl/beschermingsfonds.